

népeket és nemzeteket igaz tudomány, szeretet szent lelkével, hogy létesüljön e földön, a mit hitünkben vallunk, a szentek egysége, az egymással békeességben élő jó atyafiak boldogító szövetsége, szerető szent fiad országa, kinek nevében esedezünk, hallgass meg minket. Ámen.

Kriza János.

3 Házassági esketéskor.

Vannak ez életben oly pillanatok, melyekben a szivre toltult érzelmeknek szót nem adhatunk, s azt, mit érzünk, csak könnyeinkben mutathatjuk ki. — Az ily pillanatok közé számítom én azon jelenetet, midőn két reményteljes ifju kilépi azelőtti sorsából, melybe többé úgy soha, de soha vissza nem léphet, s egy oly útra indul, melynek terhei, darabos akadályai nőttek, időnként teremnek. — Az ily nehéz pillanatokban, s komoly méltóságú jeleneteknél nem ok nélkül hullanak a rokonérzetnek, s meleg részvétnek forró könnyei, melyekkel néha egy földi menyországot zárlagositunk szereteteink számára, máskor pedig előre sejtett borult sors előpostáit tüntetjük fel. —

Imé ez a komoly és nagy jelentőségű pillanat, — midőn a jövő titkai után fürkésző szivnek érzéseit kibeszélni nem lehet, s a remény és kétség közé szorult érzelmek nehéz könnyecsekben törnek ki — a házassági szövetségkötés komoly pillanata érkezett el reátok nézve is, keresztény barátim, házasulandó társak! Azonban, ne gondoljátok, hogy én talán nektek e sokat rejtő órát megkeseríteni kívánám, csak amnyit akarék előre mondani, hogy ti most egy válságos ponton álltok, mely valamint örökös napfényt deríthet felettetek, úgy örökös éjt is boríthat reátok; egy oly ponton, melyen legédesebb reményeinkkel, kiszemelt intézeteinkkel, s megfontolt terveinkkel is úgy járunk néha, mint hajdan Mózes az izrael szabadtási s vezetési vállalatával, ki az utazásnak nyugtalanságait kiállotta, türt boszantást, méltatlan keservet az ígért kanaanán ohajtott élveiért, s remélt boldogságáért, azonban a hosszas küzdelmek után is oda el nem juthatott; ti most egy rejtélyes, tán bűbajos épületbe léptek bé; nyílt ajtók várnak rátok; de a mint küszöbét átléptek, azonnal elzáródnak nyomotokon az ajtók, s ez által eddigi világotoktól egészen elzárva, csak magatokra maradtok; rokonaitok, barátaitok, ismerőseitek, kik most az örömjajban élénk részvéttel fognak körül, egyenként elmaradoznak; ez élénk

buzgalom, a menyegzői tény multával, kihüledez, s többé ily lázas érzelmek körültek úgy, mint most, nem központosulnak, kivált ha e derüre boru jön, meglátjátok, hogy az emberek csakugyan inkább szeretik örülni az örülökkel, mint sirni a sirókkal!! — Ezért áll előttünk irányul ama prófétai figyelmeztetés „elhagyja ember atyját, anyját s édes övéit, és ragaszkodik élettársához:“ hogy a házastársaknak egymásban kell keresni, feltalálni s élvezni örömet, megelégedést és boldogságot, mit ha egymásban fel nem találunk, akkor igazán nincs elég könyözönünk, a tévedt lépéseket megsiratni. Higgyétek el, barátim, nem gazdagság sem rang, nem szépség, sem fény az, mi a házasságot igéri s meg is adhatja; és a hol házaselek ez álomképeket kergetik, ott ha beérik is azokat, bennök tartós birtoklást nem biztosíthatnak; — szép, nagyon szép, mikor ki lehet okosan számítani az életnek egyébiránt ama nagyon fontos érdekű igényeit is a tiszta szeretet mellé, de a házasság üdvére átszállítva, hiv szeretet nélkül, mint az elszalasztott pillangó, csak fényport hagynak kezeinken, a szivfenekén pedig a békétlenség s elégedetlenség örökre megmarad; s ilyenkor hol keressünk kárpótást feláldozott édes szabadságunkért s ama gyöngéd figyelemért, melyben a szerető szülők részesítettek !!

Azt hiszem, értitek, k. barátim, hová czélozok, tudniillik: hogy ti ez órán túl egészen egymáséi legyetek, a mi öröme egyiknek, legyen öröme a másiknak is; mert a házások szomorán csalódnak, ha képesek elhinni, hogy köztök, mint a kártyások közt, a mit egyik vesz, azt a másik megnyerné; mert itt ha férj vesztett, a feleség bizonyosan nem nyert, s a mi egyiknek nyereség, az a másnak vesztése nem lehet. —

Két alakban ugyan, de egygyé olvadt szivben és lélekben egy kívánsággal és akarattal kell hogy szövetkezzetek. Az embereket lehet, és kell szeretni, de köztetek bensőleg helye senkinek se legyen, mert a házások közé férkezett külső elem, a kölcsönös bizalom kötelékeit szaggatja fel, s ha az öszvetartó erek hév vére elpárolog, az elhült szivet többé a nap égető sugarai sem melegíthetik fel. Gazdag javaitokban se bizzatok, szomorúan süt be a nap a paloták ablakain is, ha benn borulva kesereg a lélek; higgyétek el, a mit egymásért tiszta lélekkel tesztek, csak abban látjátok gazdagon jutalmazva fáradságtokat; az izesíti meg eledeltek, könnyíti az élet terheit, oszlatja bajos gondjait, s áldottakká teszen a késő nemzedékekben is; mert az erényes hiveség áldásul száll, mint örökség, szülekről gyermekekre s unokákra. —

Az ábrándos érzelmek s hæv lángok, melyek most titeket egybeolvasztanak, elmúlnak, kihűlnék, s nem is lenne jó, ha örökösön tartanának; de ezek helyébe lépik higgadt megfontolás, kölcsönös megbecsülés és kimélet, őszinte részvét örömben és bánatban; az érzéki szerelem helyett, a legbensőbb barátságos szeretet és türelem, mindenekfelett pedig a bűn ellen tiszta s feddhetetlen erkölcs, mely a bizalomnak s hívtségnek ingatlan alapja. —

Te férjü, mint ez órán túl férj, tartsd hő emlékedben: hogy a nőnem, midőn segédül válalkozott a férfi mellé, fentartotta azon méltányos igényét, hogy ő is férjében barátot, oltalmat és segélyt találjon, s ez a jogfentartás birjon tégedet arra: hogy a nő, ki ma éretted elhagyja szülőit, testvéreit s barátait, lemond édes viszonyairól, hogy azokat a tieddel, az ismeretlenekkel cserélje fel, s a házi ügyeknek, sokszor az uualomig egyformás, aprólékos bajoknak kormányzására, vezetésére vállalkozzék: meg ne csald ötet bizalmában, s találja benned fel az atyát, testvért, barátot és pártfogót, s légy neki mindene; mert hidd el, könnyebb bár mily szigoru kemény számoltató előtt megállani, s rémitő nehézségek s kétségek közül kibontakozni, mint a házassági bizalmat kijátszó fogadásokat és esküt megszegő tettekért a lelkiismeret vádjait kiállani s hordozni, melyektől menekülni a csalónak lehetetlen. És te jó reményü leány, győződjél meg arról: hogy a nőnem a földön mindent megnyert, midőn hív férjre talált. A férfinemre kedvezőbben sütött a természet napja, midőn neki több erőt, kitartó akaratot, s magasra törő lelkületet alkotott a teremtés Ura, s kimutatta a tágas tért, hogy magának nagyságot s dicsőséget teremthessen az erények fokozatán, nagyobb vagy szűkebb körben, mint a lélekvágyak határozzák; de a nőnem erénymezője, melyben ragyoghat s tenyészhet; a házköre, hol egy férjet szerencsésé s a szív alól felkelendett családot boldoggá tenni egyedüli elhivatása, mulasztthatatlan feladata; ha ekivül bármire vágyik, teszen, kíván s akar még valamit, az inkább bűn, mint erény-kisérlet; lelkedre kötöm tehát atyai intéssel: hogy híven ragaszkodj a férjühoz, ki ma mindenét éretted feláldozza, hogy tégedet hitével magáévá tegyen; szabadságáról lemond, hogy érzéseit s akaratját hatalmadba adja; tudd meg, hogy csak azon időt hasznosítod gazdagon saját érdekedben is, melyet jó férjed kedve, öröme s szerencséje előmozdítására szentelsz.

Egy szív, egy lélek uralkodjék mán túl köztetek, a tiszta

szeretet és hívség szive és lelke, hogy titeket nem csak a hit, vagy emberek s külvélemény ítélete és félsz, hanem belső érzés s a szenvedélyek rokonulása tartson meg mindvégig a házi élet szép összhangzásában, hogy ha kedvetlenségek, külbántalmak s bánatok, mint kísértők, ellenetek törnének is: csak külsőleg hatolhassanak, de onnan a megelégedés és béke angyalai, a házi paradicsom őrfegyvereivel riaszszák vissza s tartásák távol tőletek. — „Vigyázatok és imádkozatok“, hogy kísértetbe ne jussatok, imádkozatok magatokért s egymásért, mi imádkozunk értetetek:

Sziveket alkotó bölcs Isten! ki elhelyeztetted lelkünkben a szeretet kútfejét, nyitd meg áldástelt kezeidet itt álló s imádkozó gyermekeid felett, kik esdő reménnyel néznek egeidre, hogy megáldjad őket sorsuk e válságos-pillanatában! Mi esedezünk velők és érettök; töltsd ki, Úr Isten! megáldó kegyelmeid ajándékát reájok, hogy beteljesedjék rajtok amaz ígélet: „kiket Isten jó kedvében megáld, azok örökre boldogok“. Igaz hitők legyen őrangyal hívségök felett, s a tiszta szeretet lelke oltahatatlan tüzével melengesse szépre, jóra és nemesre érzelmeiket s tetterejöket.

Boldog állapotjokban a szerény megelégedés és háládatosság nyilvános' jeleiben mutassák meg: hogy méltók a menyei Atya áldásaira, s ha balsors éri, a béketűrés és szelid megalázódás nyujtsanak segédkezet a terhek könnyítésére, s a megszabadulásra. Ur Isten! ne engedd őket nehéz kísértetbe jutni, de sietve szabadítsd meg a gonosztól. Adjad, hogy szép házi békéjükben, tiszta szeretetekben s igaz reményökben e földi életöken át dicsőíttessék meg atyai szent neved, s a hívség tartós köteléke majd az égi hazában is egyesítse boldog gyermekeidet. Ámen.

Gyöngyösi István,
vargyasi pap.

XVIII.

A szombatosok Erdélyben.

(Történelmi tanulmány.)

Egy tárgyat vettem fel, melynek még eddig történelmi nyomozója még nem akadt, melynek adatai még összegyűjtve nincsenek, s történetét még organicus egészszé önteni nem lehet a nélkül, hogy a későbbi történetbuvároknak tévútakra alkalmat ne szolgáltassunk. De mindenesetre összeállítottam annyi anyagot, hogy ezen homályban lappangó történeti momentum sok oldalról meg lesz vizsgálva. Ennyit előadásom mentségére.

Mi a tárgy fontosságát illeti, mennyiben eszme, még pedig egyszer ezerektől képviselt eszme körül forog, mennyiben ha meg nem akadályoztatik, talán új vallásfelekezet keletkezésére adott volna legalább Erdélyben alkalmat: minden esetre bir azon fontossággal, mint némely eszmét sem képviselt férfi fellépésének s bukásának története. Egy eszme, mely hatvan éven át fenn bírta magát nyilván, s titokban majd háromszáz esztendőn át tartani: még se lehetett oly ábránd, oly vastag tévelygés, hogy legalább a történelem lapjain egy pár sort ne nyerhessen. E mellett jellemzi a kort, azt a bibliához való szoros tapadást, mely a nagy reformáczió inyen sok helyt oly élesen nyilatkozott.

Ismerjük a kérdést, hogy Erdélyben, János Zsigmond fejedelemségében a megkezdődött reformáczió sebes léptekkel fejlett, hogy 1557-ben a lutheránus, hogy 1564-ben az ev. református, 1568-ban az unitárius vallás törvényesnek ismertetett el. Azonban a még forrongásban lévő vallásbeli reform-eszmék tengereből, legalább némely pontokra nézve, egy új ütötte fel magát, s ha a katolikus Báthori-ház nincs akkor a fejedelmi trónon, hová fejlett volna, nem lehet egy hamar megmondani.

Ezen eszme: a szombatoság.

II. Hogy mi volt valósággal azon ki nem fejlett secta, mely-